

## บทที่ 1

### ธรรมชาติของมนุษย์

#### เก้าโครงเรื่อง

1. ธรรมชาติของมนุษย์
2. ธรรมชาติของมนุษย์ในแนวปรัชญา
3. ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักสังคมวิทยา
4. ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักมนุษยวิทยา
5. ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎีการลุงใจในการบริหาร
6. เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์
7. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์

#### สาระสำคัญ

1. มนุษย์มีสัญชาตญาณด้วยเดิมทั้งส่วนที่เป็นราศุแท้ของชีวิต คือ สัญชาตญาณของชีวิต คือ สัญชาตญาณของความต้องการ และสัญชาตญาณของการฝึกซ้อมคู่กัน มาตลอดกับการเกิดเป็นมนุษย์ สัญชาตญาณแห่งความร่วงด้วยและระวางภัย กับสัญชาตญาณแห่งการฝรั่งฝิด ฝีกระทำ
2. ธรรมชาติของมนุษย์สามารถแบ่งออกได้ทั้งหมดทั้งหมด ตามแนวคิด ดังนี้
  - 2.1 ธรรมชาติของมนุษย์ในแนวของปรัชญา คือ สมเด็จองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาภิกขุ โภมัส ขอบส์ จอมทัณ ลือค เป็นต้น
  - 2.2 ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักสังคมวิทยา ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีกฎเกณฑ์ในการเป็นอยู่ร่วมกัน
  - 2.3 ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักมนุษยวิทยา ศึกษามนุษย์ในเรื่องของจริยคุณภาพนิรันดร์ ค่านิยม

2.4 ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎีการจูงใจ ในการบริหาร โดยนำทฤษฎี การจูงใจในการบริหารของแมคเกรเกอร์ ซึ่งกล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ 2 ด้าน คือ ทฤษฎี X และทฤษฎี Y

2.5 เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในการแสดงพฤติกรรมการยอมรับในสังคม

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ โดย ฟรอยด์ นักจิตวิทยาว่า ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ Id, Ego และ Superego

### วัตถุประสงค์

- เพื่อให้นักศึกษาศึกษาและเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์
- เพื่อเข้าใจว่ามนุษย์เป็นตัวร่วมกัน ต้องอยู่ร่วมกัน
- เพื่อเข้าใจว่าเมื่อมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน จะต้องมีพฤติกรรมอย่างไร สังคมจึงจะอยู่อย่างสันติสุข
- เพื่อเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องทำงานร่วมกัน

## พัลังแห่งชีวิต

สมเด็จพระพุทธองค์ทรงโปรดโลก  
ให้มวลมนุษย์พ้นจากทุกข์สุขชั้นบาน  
นับเป็นเวลาล่วงกาลนานมาก  
ทรงประทานสิ่งล้ำเลิศให้เกิดพลัง  
ทรงชี้เหตุอุปเบกษาเทษแท้  
จะเกิดพลังชีวิตดังจิตจำนำงค์  
หนึ่งลัพพะปาปัสสະอะกะระณัง  
สองกุลสะสัสสูปะสัมปะทัง<sup>๑</sup>  
สามตะจิตตะปะริโยทะปะนัง<sup>๒</sup>  
ไอกิกรหหลงขัจลินให้ห่างไกล  
 เพราะถ้าเราเว้นความชั่วกลัวต่อบาบ  
 จิตไสสະօາຄົມຄລາຍຕັງສາຍຊອ<sup>๓</sup>  
 ห่านหັ້ງຫລາຍນີແທະຕືອພັບພັດທິວິດ  
 ทรงมอบให้มวลมนุษย์อย่าแข็งเชื่อน  
 เมื่อห่านມຸງປົງປົງປົດຕົວຍກາຍວາຈາຈີດ  
 เป็นอาວຸຫປະນາຄວາມຖຸກຂໍສຸຂະແດງ<sup>๔</sup>  
 เหล່າພວກເຮົາຫາວຸພຸກທັງຫລາຍເຍັນ  
 คำสอนพຸทธองค์ຈົງໜັນຕົວຕອງດູ<sup>๕</sup>  
 ອ່າຍໃຫ້ເຫຼືອດູກຜູກເຮົາໄປເປັນກາສ  
 ນາຽພຸຣະເຮົາກຸກພຸກຮຽມປະຈຳຂັດ  
 ให้หายโศกจากทุกข์ภัยในสังสาร  
 ทรงประทานพัลังแห่งชีวิตพิชิตชัย  
 ของพันหากิ่งกว่าห้าร้อยมิตรขลัง  
 พຸทธองค์ทรงตั้งเป็นปฐມบรมกาล  
 หลักการแผ่นเพียงสามตามประسنค์  
 พຸทธองค์ทรงรับรองต้องกระทำ  
 ให้เว้นหັ້ງນາປກຽມช້ວໜ້າກຸດສູ  
 ຈົງກ່ອຍັງຄວາມຕີໃຫ້ຄອດເປັນຍອດຄົນ  
 ให้มີຈີຕັ້ງບວສຸກົມຸດຜົນໄສ  
 สามຂອນປົງປົງປົດຕົວຍກາຍ  
 ພາກັນຫານແດ່ຄວາມຕີທົງກຸດສູ  
 ເປັນຫຼຸດຄົນສິ່ງປະເສົາຫຼົງເກີດພັດ  
 ທີ່ทรงມີຈີມເມຕາຫາໄຄຣ໌ເມືອນ  
 ອ່ານຈົງເທືອນຕົນໃຫ້ປົງປົດຕົວຍກາຍ  
 ບ່ອນສັນຖຸກົມຸດຜົນພັບພັດທິວິດ  
 ນີ້ຄືອພັບພັດທິວິດພິຈິມາຮ  
 ຜຶກໃຫ້ເຄຍວັກຂອງຕີເວາມືອງ  
 ຖັນຫຼຸດຫຼົງພຸກຮຽມປະຈຳໄກຍ  
 ຈົງວັກຫາຕິຄາສນາມຫາກຂໍຕົວຍ  
 ນີ້ເປັນສົມບັດຕັ້ນລ້າເລີຄປະເສົາເອຍ

พระครูศิริธรรมกานต์ เจ้าคณะอำเภอเมืองน่าน วัดนิ่งเมือง อ.เมือง จ.น่าน  
ประพันธ์ความบุชาพระศรีรัตนตรัย

ปีใหม่แล้ว	จะเปลี่ยน	พฤติกรรม
สีเทาดำเนิน	ทั้งหลาย	ทำลายเสีย
ก้ายาวาจา	จิตใจ	ต้องให้เคลียร์
ใส่ทุกเมื่อ	พนสุชน	ทุกกำลังพยายาม

\*\*\*\*\*

\* นิใช้ว่าเป็นมนุษย์แล้วจะคิด-พูด-ทำอย่าง  
มนุษย์ไปเสียทุกอย่าง ทุกคนก็หามิได้

(พุทธศาสนา)

\* เป็นมนุษย์ แต่อาจจะคิดอย่าง omnibyrg ได้  
นั้นแหล่งคือความสามารถพิเศษของจิต

(พุทธศาสนา)

\* คนมีใจเดินลงต่ำ มนุษย์มีใจเด่นขึ้นสูง และ  
จะไม่ต่างกัน ยิ่งกว่าฟ้าและดิน ซึ่งหยุดอยู่เฉยๆ  
ได้อย่างไร

(พุทธศาสนา)

อะไรคือธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ สมการ พรมท่า (2548) ให้ทัศนคติความเป็นมนุษย์ตามหลักวิทยาศาสตร์ว่า

มนุษย์ถูกสร้างมาให้มีสติปัญญา ด้วยสติปัญญาหนึ่น มนุษย์รู้จักตั้งคำถ้ามีเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ คำถ้ามีมนุษย์ตั้งขึ้นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ นั้น อาจแบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกันคือถ้ามี อะไรคือธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเรา และอะไรคือธรรมชาติที่แท้จริงของตัวเข้าเอง อะไรคือธรรมชาติที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ เขายังกล่าวต่อไปอีกว่า มนุษย์คือสสาร รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการการทำงานที่ซับซ้อนของสารอันประกอบกันขึ้นเป็นมนุษย์นี้อาจอธิบายด้วยวิชาชีววิทยาและฟิสิกส์ ในแง่ความเป็นสาร มนุษย์ไม่ต่างจากเป็นและไก่หรือก้อนหินที่วางอยู่กลางสนามหญ้า สิ่งเหล่านี้เป็นสารเหมือนกับเรา แต่ที่เราสามารถแสดงพฤติกรรมที่ซับซ้อนแตกต่างไปจากสิ่งที่ระบุมาได้ เพราะเราคือสารที่มีพัฒนาการมายาวนาน และซับซ้อนกว่าเท่านั้นเอง เราติดได้ พูดได้ ทำอะไรที่เป็นกิจกรรมทางปัญญาได้ เพราะเรามีมันสมองที่เลือกเลิก สมองก้อนนี้ก็หาใช้อะไร มันก็ต้องก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง เป็นสารก้อนหนึ่ง แต่สารก้อนนี้มีพัฒนาการมายาวนานและซับซ้อน ความซับซ้อนนั้นทำให้มันสามารถแสดงพฤติกรรมที่น่าทึ่งได้มากตามมา�다 ชีวิตมนุษย์ถูกแบ่งการโดยสมองที่ว่ามันคือศูนย์บัญชาการชีวิต มันจะทำหน้าที่วินิจฉัยและวางแผนว่าในระยะยาวและระยะสั้น ชีวิตควรดำเนินไปอย่างไร และเมื่อประสบปัญหาอย่างนี้ในชีวิต เราควรตัดสินใจอย่างไร เป็นต้น สรุปความว่า สารที่ประกอบกันขึ้นเป็นคนเรานี้ แบ่งเป็นสองส่วนด้วยกันคือ ส่วนที่ทำหน้าที่คิดและวางแผนการชีวิต กับส่วนที่ทำหน้าที่ไปตามค่านองค์ของสารส่วนแรก สมองคือสารส่วนแรก อวัยวะอื่นคือสารส่วนที่สอง สุดท้ายเขากล่าวว่า อะไรคือธรรมชาติที่แท้จริง หรือธรรมชาติสุดท้ายของความเป็นมนุษย์ วิทยาศาสตร์ก็บอกเราว่า มนุษย์เมื่อตอนลง生ก็ที่สุดแล้วก็คือสาร ไม่มีอะไรมากไปกว่านี้ เท่านั้นเอง

### ธรรมชาติของมนุษย์

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เป็นค่ากล่าวของอริสโตเตลิ ทำให้เราเข้าใจว่า มนุษย์มีสัญชาตญาณเดิมทั้งส่วนที่เป็นชาตุแท้ของชีวิต คือ สัญชาตญาณของความต้องการ และสัญชาตญาณของการฝรั้นคุ้นมาตลอดกับการเกิดเป็นมนุษย์ สัญชาตญาณ

มีจุดใหญ่ตรงที่ร่วงตัวและร่วงกัย ส่วนสัญชาตญาณแห่งความใส่รู้ทำให้มนุษย์ตื่นตัว เป็นสิ่งกระตุ้นเดือนให้มนุษย์มีทั้งความแข็งขึ้น ฟันหนา และความแข็งขัน อุดหนา (ราช คณิตกุล, 2545)

ร่างกายของมนุษย์ ประกอบไปด้วยระบบทุกส่วนของร่างกาย ส่วนประกอบก็มี อวัยวะภายในนอกและอวัยวะภายนอก ซึ่งทุกส่วนของร่างกายมีความสำคัญและสัมพันธ์กันอยู่ และยังมีส่วนสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งเป็นปัจจัยทำให้พัฒนารูปแบบของคนแตกต่าง กัน การศึกษาพัฒนารูปแบบของมนุษย์จึงไม่อาจจะศึกษาเฉพาะด้าน เพราะพัฒนารูปแบบที่แสดง ออกของมนุษย์จะประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น อารมณ์ สังคม การศึกษา การอบรม เสียงดู ความรู้สึกนึกคิด วัฒนธรรมประเพณี ประสบการณ์ของตนเอง และอื่นๆ

คำว่า คน หรือมนุษย์นี้มีความหมายเกือบจะคล้ายกัน คือคนที่เกิดมาเป็นคน แต่ คนที่มีจิตใจสูง เรียกว่ามนุษย์ มนุษย์มาจากคำว่า มน (จิตใจ) + อุษย์ (คน) จึงแปลว่า เป็น ผู้มีจิตใจสูง คนที่มีจิตใจสูงนั้นคือ

- การฝึกตนเองเพื่อให้เป็นคนดีคนงาม เป็นการสมควรแก่บุคคล  
ที่เกิดมาโดยชาติเป็นมนุษย์ ถ้าไม่ฝึกตนเองให้เป็นคนดี คนงาม ก็ไม่  
สมกับความที่ได้มาเป็นมนุษย์โดยชาติ

(วชิรญาณวงศ์เทศนา, 2515)

เมื่อคนประกอบด้วยร่างกายและจิตใจแล้ว (Body + Mind) ผู้บริหารที่จะต้อง ทำงานร่วมกับคน ซึ่งมีความแตกต่างทั้งรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ความคิดความอ่าน การ ศึกษา ประสบการณ์ ตลอดจนความแตกต่างทางวัฒนธรรมบนธรรมาภิณย์ ประเพณี การ อบรมเสียงดู เหล่านี้เป็นด้าน ในเมื่อสิ่งเหล่านี้เป็นนามธรรมเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เป็นเรื่อง ของจิตใจ ซึ่งอยู่ภายในเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ต้องใช้จิตใจกับกายเป็นของคู่กัน อย่างเช่น เวลาคนโทรศัพท์ เมื่อมีอารมณ์โกรธก็จะแสดงออกทางสีหน้า บางคนเวลาแสดง อาการตื่น ลิ้นหน้าก็จะแดง มีอาการแสดงออกของจิตใจ ซึ่งบุคคลอื่นจะมองเห็นอาการปั๊กิริยาเหล่านี้ อย่างเห็นเด่นชัด

เมื่อคนมาอยู่ร่วมกันมากๆ พัฒนารูปแบบที่แตกต่างและแสดงออก หรือพัฒนารูปแบบที่ไม่ แสดงออกมาให้เห็นเด่นชัด เรียกว่าพัฒนารูปแบบซ่อนเร้น ซึ่งเป็นพัฒนารูปแบบที่ไม่สามารถบอก ได้ว่าคนนั้นมีความคิดอย่างไร ดังข้อคิดของธรรมชาติปารามง (วชิรญาณวงศ์คนนุสรณ์, 2515)

**เลขก็ติ หนังสือก็ติ เป็นดัน, เมื่อครรภ์เพียงไหน และไม่ได้พยาบาล  
เรียนต่อไปแล้ว ก็พ้อจะกำหนดคาดความรู้กันได้, แต่ความคิด ความรู้  
ที่กันนั้น คาดกันยาก ดูเหมือนกันง่าย ๆ ไม่ได้, ถ้าใครชินดูหมื่นด้วย  
ไม่ควรต้องให้ลະເອີດก่อนแล้ว บางทีก็จะได้รับความดูหมื่นนั้น ย้อน  
กลับ, เมื่อเข้ารู้เท่าแล้ว แต่ทำไม่รู้เท่าเสีย**

(ธรรมคำปราบารมก, 2515)

จากการที่มนุษย์รวมก่อรุณกันอยู่ และต้องอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์จะไม่อยู่โดยเดียวตามลำพัง ต่างก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน เช่น สร้างที่พักอาศัย สร้างวัสดุมาเป็นอาหาร ปลูกพืช คูและเด็ก

เมื่อก่อรุณให้กับชีวิตมนุษย์ในรุ่นนี้ ทำให้ต้องมีผู้นำหรือหัวหน้าที่จะปกคล้องและซักรู้ใจให้กับคนในรุ่นนี้ กระทำการกิจกรรมต่างๆ ของรุ่น ดังที่สุนทรีท์ ชนไก่ไส (2538) กล่าวว่า “องค์การทุกองค์การ สร้างจากรากฐานเบื้องต้น 2 ประการ คือ คน และบทบาทความหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้น” ความจริงดังกล่าวมีมาไม่น้อยกว่า 10,000 ปี ส่วนมาแล้ว นับตั้งแต่สมาชิกในรุ่นนี้เริ่มในชุมชนมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกัน (บทบาท) เช่น ปลูกพืช คูและเด็ก สร้างวัสดุ คูและคนป่วย เมื่อมีการพิจารณาการทำงานของคนในรุ่นนี้ จึงมีปัญหาในการจัดการเกิดขึ้น

มนุษย์ กล่าวไว้ว่า เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นก่อรุณ เป็นสังคมมนุษย์ไม่อาจจะอยู่โดยเดียวได้ มนุษย์ต้องพบปะพูดคุยกัน ต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องติดต่อประสานงานกัน และต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อความอยู่รอด ตลอดจนทำให้กิจกรรมงานต่างๆ ประสบผลสำเร็จ

เมื่อมนุษย์รวมกันเป็นก่อรุณสังคม ติดต่อเกี่ยวกับกันหรือการมีมนุษย์ล้มพันธ์ย้อมมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเริ่มจากสังคมที่ไม่ขับข้อน มนุษย์ก็จะมีการพบปะพูดคุย ช่วยเหลือกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน อีกทั้งการทำงานจะช่วยเหลือกันสนับสนุนและไม่คุณระเมื่อ เช่น การลงแขกเกี่ยวกับข้าว ผู้คนก็จะหมุนเวียนกันไปช่วยกันเกี่ยวกับข้าวและบ้านด้วยความเต็มใจ ดังสุภาษิตว่า

“น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า อัชฌาสัย  
เราเก็บติดคูเล่า เข้าก็ใจ  
รักกันไว้ ตึกว่าซัง ระหวังการ”

(อิตรญาณากาษิต, 2515)

เมื่อสังคม เศรษฐกิจ การเมืองเปลี่ยนแปลง สังคมมีความซับซ้อนขึ้น มุขย์สัมพันธ์ ก็ยังมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และการปฏิบัติงานในองค์การต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพราะการอยู่ร่วมกันทำให้มุขย์เรียนรู้ที่จะให้ความสนใจ ความรัก การพึงพาอาศัยซึ่ง กันและกันมากขึ้น จากสังคมก่อสู้มีเด็กก่อภัยเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นถึงระดับประเทศชาติ ความเอื้ออาทร ความห่วงหา ความให้เกียรติ ให้ศักดิ์ศรีในค่านองความเป็นคนมีมากขึ้น ใน ต้องดูอื่นไกลจากการเกิดธรณีพิบัติ (Tsunami) เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ประเทศไทยตอน ตะวันออกเฉียงใต้ประสบภัยธรรมชาติอย่างรุนแรง ไม่เคยมีมาก่อน แผ่นดินไหววัดได้ถึง 9.2 ริกเตอร์ หนักหนาสาหสماกและคร่าชีวิตผู้คนในประเทศไทยที่ถูกกระแทกจากแผ่นดินไหว ซึ่ง เกิดจากการเคลื่อนตัวของแผ่นดินใต้โลกในท้องทะเล

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ธรณีพิบัติครั้งนี้ถือจะคร่าชีวิตผู้คนไปมากมายนับเป็น ประวัติการณ์ก็ตาม ความเอื้ออาทร ความห่วงหาอ้าย ความมีน้ำใจที่เกิดจากมนุษย์ก็มิได้ สูญเสีย อย่างประเทศไทยยกจนก็แสดงความมีน้ำใจที่ไว้รักที่สุดจะเห็นเป็นเก้าหลีหนึ่ง อีกแม้ จะเป็นประเทศที่ยากจน ยากจนมากขนาดบ้านเรายังต้องบริจาคเงินมาช่วยเหลือ น้ำใจ บริจาคเงินให้ 20,000 ทองถ้วนหรือ หรือประมาณ 780,000 บาท สำหรับประเทศไทยถือจะ จนกว่าไทยแต่ก็มีน้ำใจบริจาคถึง 25,000 ทองถ้วน กันพูชา 25,000 ทองถ้วน นี่คือน้ำใจจาก เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คนไทยได้รับการสรรเสริญชมเชยเป็นอย่างมากจากประชาชนในกลุ่ม ประเทศสแกนดิเนเวียน และคนอเมริกัน ประเทศไทยนักท่องเที่ยวขอบม้าพักฝันที่ภูเก็ตเป็น จำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีเหล่าอาสาไปช่วยทำคุณประโยชน์ให้แก่ชาติ บ้านเมือง อาทิ

นักเรียนอาชีวะเหล่านี้ ระดมพลออกไปช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย ทุกอย่างดังนั้นเป็นถูกมือของ พ.ญ. คุณหญิงพรพิพิธ ใจนุสันท์ ในการบันทึก หลักฐานจากศพ จัดทำโลงศพ ต่อเรือ สร้างบ้านพักชั่วคราวและอาหาร ซ้อมแซม อาการและอุบัติภัยที่เกิดขึ้น ไปจนถึงพื้นฟูสิ่งแวดล้อมชายหาด (ไทยรัฐ : 29 ม.ค. 2548)

ความเป็นมนุษย์ มีทั้งด้านลบและด้านบวก ด้านบวกมี มากกว่าด้านลบ สังคม จะอยู่ได้อย่างสันติ

### ธรรมชาติของมนุษย์ในแนวปรัชญา

นักปรัชญาหลายท่านรวมทั้งพระพุทธเจ้ามีทัศนะเกี่ยวกับมนุษย์ หรือคนแตกต่างกัน ดังนี้

1. พระพุทธเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงครั้งว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับต้นเห่า คือ ความทะยานอยากรเป็นพื้นฐาน ความอยากรังสรรค์ 3 ประภาก คือ ความยกให้ (กามต้นเห่า) ความอยากรเป็น (กาวต้นเห่า) และความไม่อยากรเป็น (วิภาวะต้นเห่า)

2. Hobbes อ้างถึงใน พราวนทิพย์ ศิริวรรณบุตร์, 2527) มีทัศนะว่า ธรรมชาติของคนนั้นเห็นแก่ตัว ก้าวหน้า โ้ออวด แข่งขัน ซึ่งต้องไม่มีที่สิ้นสุด เอาแต่ใจตน นำสัมเพช แต่ถ้าพนักกับความทุกข์ยากจนก็จะลดความเห็นแก่ตัวลง

3. จอห์น ล็อก (John Locke) มีทัศนะว่า ธรรมชาติของคนเกิดมาด้วยกำเนิด แต่คนจะเอวเพราะสิ่งแวดล้อม

4. พระพุทธศาสนา กิจกุญ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคนไว้ว่า คนคือสัตว์ที่ยังมีกิจเลส ไม่ว่าจะพูด ทำ หรือคิดก็เป็นไปด้วยกิจเลส แต่ถ้าหมายถึงมนุษย์ ก็หมายถึงผู้มีจิตใจสูง คนหรือมนุษย์ที่ยังมีส่วนบทพิร่องที่จะต้องเรียนรู้ แล้วหาเพื่อการดำเนินชีวิต

จะเห็นได้ว่านักปรัชญาของมนุษย์แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ ทัศนะนี้มองว่ามนุษย์เกิดมาดีเป็นพื้นฐาน ส่วนอีกทัศนะนี้มองว่ามนุษย์เกิดมาเดาเป็นพื้นฐาน

### ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคน ความเป็นปึกแผ่นของกลุ่ม สภาพธรรมชาติที่กลุ่มคนนั้นอาศัยอยู่ การแสดงออกถักถัมภ์ของบุคคลว่าอยู่ในกลุ่มใดแบบอย่างพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รูปแบบขององค์การและหน่วยงานในระดับสังคมของบุคคล

นักสังคมวิทยามีทัศนะว่า ธรรมชาติของมนุษย์คือ สัตว์สังคมที่ต้องอาศัยอยู่รวมเป็นกลุ่ม มีการติดต่อสัมพันธ์กัน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขนั้นจึงเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ หรือกติกาทางสังคมเพื่อเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม กฎเกณฑ์ ดังกล่าวเรียกว่า ปัทสตาน (Norms) ซึ่งจำแนกได้ 3 ประภาก คือ วิถีประชา (Folkways) จริตประเพณี (Mores) และกฎหมาย (Laws) ถ้าบุคคลปฏิบัติตามปัทสตานของสังคมก็จะได้รับการยกย่อง ชื่นชม ยอมรับและสังคมจะอยู่อย่างสันติสุข และกลุ่มสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกัน ทั้งสภาพธรรมชาติ แบบอย่างของพฤติกรรม และความสัมพันธ์ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวก็จะมีกลุ่มญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนร่วมงาน และกลุ่มผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน หรือเหมือนกัน

## ธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของนักมนุษยวิทยา

นักมนุษยวิทยาศึกษามนุษย์ในเรื่องของเจ้าตัวเพียงตนเดียว หรือวิถีประชา วัฒนธรรม ค่านิยม มนุษย์แต่ละกลุ่มจะมีวิถีชีวิต วัฒนธรรมและค่านิยมเป็นของตนเองกลุ่มที่มี วัฒนธรรมเดียวกันจะมีพฤติกรรมคล้ายกัน แต่ละกลุ่มที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ยอมมีพฤติกรรมต่างกัน เช่น กลุ่มนักธุรกิจยอมมีความคิด และพฤติกรรมต่างจากกลุ่มศิลปิน เป็นต้น ดังนั้น การสร้างมนุษย์ตั้งพื้นฐานของแต่ละกลุ่มจึงมีความแตกต่างกันตามที่กล่าวไปแล้ว

## ธรรมชาติของมนุษย์ตามทฤษฎีการอุปโภคใช้ในการบริหาร

ทฤษฎีการอุปโภคใช้ในการบริหารได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. ทฤษฎีการอุปโภคใช้ในการบริหารของแมกเกรเกอร์ แมกเกรเกอร์ ได้กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ 2 ด้าน ตามแนวทฤษฎี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเอิกซ์ และทฤษฎี ย

1.1 ทฤษฎีเอิกซ์ (X theory) นักทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีแต่ความต้องการ (Man is a wanting animal) คือมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุดและมีลักษณะอื่นๆ อีก เช่น

1.1.1 มนุษย์ไม่ชอบทำงาน มักจะหลบงานเมื่อมีโอกาส การอุปโภคให้มนุษย์ทำงาน ต้องใช้วิธีบังคับ ควบคุม สั่งการ ลงโทษ

1.1.2 มนุษย์จะชอบเป็นผู้ดาม เวลาทำงานต้องพยายามฟังคำสั่ง พยายามจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ แต่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยมากที่สุด

1.1.3 มนุษย์ให้ความสำคัญแก่ตนของเท่านั้น ไม่สนใจความต้องการของผู้อื่น

1.1.4 มนุษย์มักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

ทัศนะของนักทฤษฎีนี้ค่อนข้างจะมองมนุษย์ในแง่ลบ

1.2 ทฤษฎีวาย (Y theory) เป็นทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์หลายท่าน เช่น ลิเคิร์ก (Likert) อาร์กิริส (Argiris) บุคคลเหล่านี้เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้ชอบการสมماต (Man is a social man) มนุษย์จะอยู่คนเดียวไม่ได้ ต้องพบปะพูดคุยและให้ความช่วยเหลือกัน แมกเกรเกอร์ได้สรุปทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ดังนี้

1.2.1 มนุษย์รักงาน จะทำงานด้วยความสุขโดยเชื่อว่างานเป็นสิ่งที่สนองความต้องการ คนจะหลีกเลี่ยงงานหรือไม่นั้นเป็นอยู่กับลักษณะการบริหารของผู้บังคับบัญชา

1.2.2 มนุษย์จะทำงานด้วยตัวของเขารอง มีความรับผิดชอบในการทำงาน  
จนได้รับความสำเร็จ เมื่อเขางานเสร็จมาก็จะมีกำลังใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย  
ขององค์การ

1.2.3 มนุษย์ให้ความสำคัญแก่การทำงานเป็นก่อตุ้น และชอบทำงานเป็น  
ก่อตุ้น

1.2.4 มนุษย์จะเรียนรู้จากสถานการณ์ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและจะ  
แสวงหาความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น

1.2.5 มนุษย์มีความเฉลี่ยวฉลาด มีความคิด จินดานการสร้างสรรค์คุณ  
และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มนุษย์ทุกคนรู้จักตนเองว่าเป็นใคร

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีมนุษย์ในแบบมากกว่าทฤษฎีเดิม

2. ทฤษฎีแซด (Z theory) ของเรดดิน (Reddin, อ้างถึงใน ศรีไสวภรณ์ บูรพาเดชา  
2528) เรดดินมีความเชื่อว่ามนุษย์มีความซับซ้อน (Man is a complex man) แต่ในความ  
จริง มนุษย์มีลักษณะทั่วๆ ไป ดังนี้

2.1 เป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงาน

2.2 มนุษย์ยอมรับหัวใจความดีและความช้ำ

2.3 มนุษย์จะถูกผลักดันจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมให้ทำสิ่งต่างๆ

2.4 มนุษย์มีเหตุผลเป็นสิ่งฐานใจให้ทำงาน

2.5 มนุษย์มักจะพึงพาอาศัยกัน และจะต้องติดต่อเกี่ยวข้องกันในสังคม

2.6 มนุษย์ทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีแซด มีทัคันว่ามนุษย์มีลักษณะทางๆ "ไม่ดี" "ไม่เจ้า  
แต่จะทำสิ่งต่างๆ เพราะได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

3. อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพื้นฐานความ  
ต้องการ 5 ขั้นของมนุษย์ มีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of needs)

4. เฮอร์เซอร์เบิร์ก (Herzberg) ทฤษฎีสององค์ประกอบ (Motivation hygiene theory)  
โดยมีสมมติฐานของทฤษฎีว่า สิ่งใดมีสองแบบคือ แบบที่หนึ่ง เป็นผลให้เกิดความพึงพอใจ  
ในการทำงาน และแบบที่สอง คือ การป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน ซึ่ง  
แบบที่หนึ่งเรียกว่า Motivations และเรียกแบบที่สองว่า Hygienes

## แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ของนักจิตวิทยา

ฟรอยด์ (Freud, อ้างถึงใน สุนทรีวนิท ชนโภกไสย, 2538) เป็นนักจิตวิทยาต้านจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic theory) เชื่อว่าแรงจูงใจให้บุคคลกระทำการพฤติกรรมต่างๆ เป็นความชั่วร้ายเบื้องต้น (basically evil) และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และคนเรานั้นมีความเจ้าหรือความชั่วร้ายเป็นพื้นฐานอยู่ในตัว (fundamentally evil) พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกไม่ได้มาจากการไม่วรับผิดชอบ การไม่เชือฟัง หรือการไม่มีเหตุผล แต่เป็น เพราะมีความขัดแย้งซ่อนลึกอยู่ภายใน (Id) ความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมที่ซ่อนลึกอยู่ภายในได้จัดสำเนา เชิงอาจไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมภายนอกที่มองเห็น เช่น พฤติกรรมของเด็ก หรือบุคคลที่แสดงออกในการทำลาย แต่แรงขับภายในของบุคคลเหล่านั้น คือความต้องการที่จะได้รับความรัก ความสนใจ หรือต้องการแสดงอ่อนนาจ เชิงฟรอยด์ กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้น จะมีความพึงพอใจในตนเองมากกว่า ความพึงพอใจสังคม ยึดตัวเองเป็นสำคัญ (ego-centric) รักตนเอง และผลักดันทางสังคม ทำให้บุคคลประพฤติดนในลักษณะต่างๆ เช่น เป็นคนเห็นแก่ตัว จะนั่น เมื่อบุคคลเผชิญปัญหาและความกดดันต่างๆ บางครั้งบุคคลบางคนก็กลับไปใช้พฤติกรรมตั้งเดิมที่มีอยู่ภายในตัวบุคคลนั้น (Id) เชิงเป็นประสบการณ์ที่ให้ความรู้สึกมีดี แต่ในทางกลับกันก็ทำให้บุคคลแสดงหากความสุขความพ่อใจตามที่คนต้องการ และฟรอยด์ มีความเชื่อว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประทุมนาในวัยผู้ใหญ่มีพื้นฐานมาจากชีวิตในวัยเด็กตอนต้นที่ไม่มีความสุข จะนั่น การช่วยให้ชีวิตในวัยเด็กตอนต้นได้รับความสุข จะช่วยป้องกันความผิดพลาด และการไม่มีความสุขในวัยผู้ใหญ่

ฟรอยด์ มีสมมติฐานว่า ธรรมชาติของมนุษย์ ประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน คือ Id, Ego และ Superego องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะรวมเป็นลักษณะของบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

Id : คือสภาพของจิตใจที่รับถ่ายทอดจากพัฒนารูปแบบที่บุคคลได้รับมาตั้งแต่เกิด รวมทั้งสัญชาตญาณ Id เป็นพัฒนาทางจิตใจที่เป็นแรงผลักดัน หรือความต้องการ และแนวโน้มที่บุคคลจะทำสิ่งต่างๆ ตามความต้องการ และความพ่อใจของคนโดยปราศจากความคิด Ego เป็นจุดเริ่มต้นของบุคคลิกภาพที่ทดสอบรวมอยู่ใน Ego และ Superego Id เป็นจิตใจสำนึกร่องบุคคลที่มีมาตั้งแต่เกิด Id เป็นลักษณะที่แท้จริงของจิตใจ (true psychic reality) เพราะ เป็นตัวแทนที่ทำให้เห็นลักษณะภายในตัวและความคิดจิตใจของบุคคลนั้น อันเป็นลักษณะ ที่บุคคลแสดงออก โดยไม่รับรู้และไม่เข้าใจในความจริง

**Ego :** เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจ และความจริงจากสิ่งที่พบเห็นครั้งก่อนๆ Ego เกิดขึ้นเนื่องจากร่างกายมีความต้องการจะปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง Ego เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้บุคคล มีบุคลิกภาพตามที่ต้องการ เป็นตัวเลือกถักฐานที่ทางๆ เพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม และ เป็นตัวตัดสินว่าสัญชาตญาณใดที่ให้ความพึงพอใจ เช่น เมื่อทิวคนเราจะหาารมา กิน และควรทำกิจิยาอย่างไรจะเหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ Ego จะพยายามทำให้ความชัดเจนระหว่าง Id และ Superego สองคดล้องกันด้วยตัวเอง และสองคดล้องกับโลกภายนอก ซึ่ง สิ่งนี้ไม่ใช่งานที่ทำได้ง่ายๆ ฉะนั้นจะพบว่าบ่อยครั้งที่คนเรามีความเครียด เพราะเมื่อบุคคลนั้น (Ego) ต้องการทำในสิ่งที่คนต้องการและพอใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมต้องการเป็นสิ่งที่ผิด (Id) บุคคลนั้นยอมจะต้องอดกลั้น โดยทำตามคติธรรมจรรยาและบรรทัดฐานของสังคม (Superego)

**Superego :** เป็นความรู้ความเข้าใจและความสนใจอย่างลึกซึ้งในสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรม ศีลธรรมจรรยา และสิ่งเหล่านี้จะควบคุมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคล เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมและบุคลิกภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม Superego จะเป็นตัวยับยั้งแรงผลักดันของ Id โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความก้าวหน้า และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเพศ และเป็นตัวขักข้องบุคคล (Ego) ให้ทำความชุตมุ่งหมายทางศีลธรรม จรรยาตามสภาพที่เป็นจริง ทั้งนี้ เพื่อจะได้เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างแท้จริง

Superego เป็นพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่ได้พัฒนาแล้ว และเป็นตัวแทนของค่านิยมที่สืบทอดกันมา รวมทั้งเป็นอุดมคติของสังคมที่พ่อแม่นำมาใช้กับลูก และบุคคลนำมาใช้ปฏิบัติต่อกัน เช่น พ่อแม่ให้ Superego แก่ลูกด้วยการใช้รางวัล และการลงโทษ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอด และนำข้างหรือผู้บริหารก็ให้ Superego แก่ลูกจ้างหรือผู้ใต้บังคับบัญชาของตนด้วยการใช้รางวัลและการลงโทษ เช่นเดียวกับวิธีที่พ่อแม่ให้กับลูก บุคคลต่างเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เพื่อที่เขาจะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากการกระทำนั้น

ถ้า Id, Ego และ Superego ของบุคคลทำงานร่วมกันอย่างกลมกลืน สมมตาน กันได้ดี คนเราจะมีพฤติกรรมและบุคลิกภาพตามบรรทัดฐานของสังคม แต่ถ้า Id มี อิทธิพลเด่น บุคคลเหล่านั้นจะแสดงพฤติกรรมโดยไม่มีการควบคุม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็น อันตรายต่อคนอื่นและสังคม

## ธรรมชาติของมนุษย์

1. มนุษย์ไม่ชอบตัวหนี้
  2. ทุกคนต้องการความดีเด่น
  3. คนที่อายไร้ เพราะมีความต้องการภาพพจน์ที่ดี
  4. ความสนใจของคน
  5. ยิ้มเป็นป้อเกิดแห่งมิตรภาพ
  6. ชื่อของใครก็ เพราะ
  7. ใครชอบให้คนอื่นพิงตนพูด
  8. ต้องการให้คนอื่นพูดสิ่งที่คุณสนใจ
  9. มนุษย์ไม่ชอบการโต้แย้ง
  10. มนุษย์ต้องการให้คนอื่นเคารพและเห็นด้วยกับตน

ถ้าเราเข้าใจในตัวคน เรา ก็จะเห็นความแตกต่างของคุณบุคคล ทำ ไม่ คนเราเกิดมา  
ถึงรูปแบบ สูง ต่ำ ดี ขาว ผิดกัน นิสัยใจคอ การศึกษา กรรมพันธุ์ อาชญากรรม ความรู้สึกต่างๆ  
ที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องหันมานสนใจเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนมากขึ้น ถ้าเราเข้าใจใน  
พฤติกรรมของคนตี่ขึ้นแล้ว ก็จะสามารถปรับตัวและสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิ-  
ภาพ ปัญหาที่เราอ่านจากภาษา เห็นจากภาพในหนังสือพิมพ์ หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดรอบตัว  
เรา เกิดจากคนหัวเสื่น

ท่านพระธรรมไภรชาญ (นักยา พันทกิจ, 2542) เมตตาให้ข้อคิดเกี่ยวกับหน้า

“คนเป็นผู้สร้างปัญหา คนก็ต้องแก้ปัญหา พระพุทธเจ้า บอกไว้ชัดๆ ว่า สิ่งทั้งหลาย เกิดจากเหตุ การแก้ก็ต้องแก้ที่เหตุ ปัญหานั้นเกิดจากอะไร ก็เกิดที่คน เกิดที่จิตของคน คือเกิดจากความคิด เกิดจากการพูด เกิดจากการกระทำ เกิดจากการคบหากสามาคัญ -- อะไรๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา นั้น เกิดจากคุณเราเอง พระพุทธเจ้าสอนว่า พิจารณาตัวเอง ตักเตือนตัวเอง นา่ร์ใจตัวเอง คั่งค้าก่อร้ายว่า ชัยชนะที่ยังไม่ได้คือการชนะตนเอง”

ดังนั้น การศึกษานุชยสัมพันธ์ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างชีวิตอยู่ในสังคมของมนุษย์

## แบบฝึกหัด

- ให้นักศึกษาแจกแจงธรรมชาติของมนุษย์ในด้านน้ำกและด้านลม
- เมื่อนักปรัชญาของมนุษย์แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ ทัศนะหนึ่งของมนุษย์เกิดมาตั้งแต่เป็นพื้นฐาน ส่วนทัศนะหนึ่งของมนุษย์เกิดมาแล้วเป็นพื้นฐาน ท่านเห็นด้วยกัน 2 ลักษณะนี้หรือไม่ จงอภิปราย
- ท่านเข้าใจกับจิตใต้สำนึกอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
- สังคมยังจะมีความเป็นธรรมอยู่หรือไม่ เพาะะเหตุใด
- ในความคิดเห็นของท่านสังคมปัจจุบันกับสังคมสมัยก่อนมีความแตกต่างกันอย่างไร
- เหตุใดอายุและการศึกษาที่ต่างกันจึงทำให้บุคลากรมีพฤติกรรมต่างกัน

